

Popoldne sva z afganko odšla na stezo od živalskega vrta naprej. Tam, kjer zmeraj puščam svoj avto na manjši jasi, sem zagledal neznanca; ta si je ogledoval med grmičjem vseh vrst odpadke, ki jih je nekdo pravkar raztrosil semkaj.

»Sledili mu bodo še drugi,« je žalostno rekel neznanec.

»In to je storil, čeprav ima odtod komaj dva do tri km do velikega javnega smetišča,« sem rekel.

»Ste tam blizu doma?« se je pozanimal neznanec.

»Stanujem na robu barja, pravzaprav na pragu velikega smetišča.«

»Kakor kaže,« je rekel sogovornik, »stanujemo vsi na takšnem pragu«.

Rok Arih

3. prosinca 1985

Vuk
Krnjević

Sprava krvi

ČRNI VETER

Kadar koli se sever z gora zvrča besen, slutiš, da je črni veter. Drobovje planine bobni, a ostri zrak pomirja. Črni veter prihaja iz droba planinskih prepadov nenadoma, kot hudournik. Eolove votline so v zgornji deželi Hercegovi. Vanje mečejo poklane. Zato zaudarja sever, ko nosi duše

brez praznika prislave. Kadar se iz Hercegovine preselijo v spodnjo deželo, najprej slavo obhajajo kot zgoraj, potem pa, počasi, po običajih in razmerah spodnje dežele eno umanjka. Tako so tudi moji stari, preseljujoč se iz Hercegovine, je govoril Vuk, najprej eno obhajali in drugo praznovali. Duše poklanih terjajo praznik prislave in zažigajo gozd, da spočno črne vetrove v opomin. A kadar je planina mokra od dežja, sever ne piha, čeprav se vzdigne, se le za hip, vendar ne okrepi se bolj, kot je potrebno, da se osuši planina in zadah poklanih gre iz jam okrog Dimitrijskih zadušnic v črnem vetru, ki prinaša jetiko in sinji veter môre, a živini drobne zobí smrt od mraza v zgornji deželi.

Kadar koli se sever z gora zvráča razuzdan, veš, da je črni veter, ki te z njim kliče Eol, Hipotov sin, v milosti pri Erinijah srditih, ki hitre vetróve razgrajače zavezujejo v mehove volov devetakov. Spuščen iz meha z vonjem krvi iz jam, črni veter nosi duše, ker jim kri, četudi le za hip, vráča življenjsko moč, da pobesnele nas nesrečnike popadajoč terjajo krvnino, a modri Eol prepušča nas trpljenju, ker jih ne moremo sprejeti v svoje toplo meso, in žile, in z njimi za zmeraj se spojiti, zakaj zgolj mednje lahko pridemo ohlajeni in tako besnijo v črnem vetru, pretapljaajoč se v sinji veter Nežida, ki trga, lomi in puli nasade, suši in drobi zemljo in potem jo vzdigne s sabo v vrtinec ali pušča, brez moči.

Kadar koli se sever z gora zvráča, kdaj pa kdaj hoče pomiriti duše in da bi čas pretekli tudi bil sedanji ali da, kot je pel Homer, pastir, ki prižene čredo, tistega, ki odžene, pokliče, ta pa, nesrečnež, mu odzdravi, zakaj dušo ima, ki ve, da Kokyt postane Aheron. To je usoda očetov.

UROK
NA VETRNEGA
NEŽIDA

grem v človeško glavo
da jo z vsako muko zmučim

ne moreš vanjo stopiti
ampak pojdi v kalno vodo

iz vode bom šel v ribo
iz ribe v rosno travo

iz trave v kozja usta
kozy pa boš ti pojedel

tako ti pridem v glavo
da jo z vsako muko zmučim

čudodelna bolečina pride
da drevo in kamen zvrne
da v tvojo glavo sede

zdaj ti čaram da odčaram
jaz odganjam da odženem
glavo bom odrešil

nežid si vendar junak si
tu nikar nič več ne sedi
umakni se in vrni se

da greš v deveto deželo
da greš v višino
da greš v širino
da greš v globino
kjer petelini ne pojejo
kjer konji ne rezgečejo
kjer psi ne lajajo
kjer ovce ne blejajo
kjer motika ne koplje
kjer sekira ne seka
kjer kosa ne kosi
kjer hlebec ni načet
kjer se je pankrt rodil
z njim tamkaj jej
posran in ničvreden

naj pokličemo nevesto
da brišemo veter
naj briše da obriše

naj pokličemo deklico
da izvezemo veter
da ga vezem in da ga izvezem

naj pokličemo devet deklet
z devetimi ostrimi sekirami
da izsekamo devet vetrov

da vlijemo grozo

nikar nas ne vežite
potrebni vam bomo
z vedno našim plemenom
ne potrebujem vašega plemena
z ostrogo se opasovale
z vetrom se podpirale
z ognjem se hladile
z ledom se grele
kamenje jedle
pa zemljo pile
na dno morja odšle
od tamkaj ne prišle
po morju pesek štele
po nebu zvezde
po gori list
po listu kaplje
po volku dlake
po psu kožuh
po ovci volno
po trati travo
po glavi láse
s pepelom se solile
z oglom se črnile
pa zgoraj trnje a spodaj ploščo
ko zletiš osramotiš se
ko padeš se ubiješ

nežid samosilni
sam se je prisilil
sam se je razgnal
pojdi na gorjé goro
v polje brez konca

sinji veter
črni veter
ovčji veter

kozji veter
 deveti veter
 pojdite v deveto deželo
 na jaso se naselite
 tam je zelena trata
 na trati velikansko drevo
 tamkaj vetrovi se zbirajo
 a čarovnice vodijo kólo
 čarovniki vijejo kólo
 tamkaj so vaši poklani
 tamkaj so vaši očetje
 tamkaj so vaše usojenke
 pozimi pod velikim drevesom
 v korenino se naselite
 poleti pa v hlad da se naležite
 tamkaj vek svoj živite

v moji levi roki bažiljka
 še v levici britev

v desni čaša živega srebra
 v desnici trava živica

obkolim te z ognjem
 a pred tabo sekira

prenašam čašo nad sekiro
 prenašam čašo preko vode
 prenašam čašo nad plameni

pridem skoz sekiro ne posekam se
 pridem skoz vodo ne utopim se
 pridem skoz ogenj ne izgorim se

popij vodo vlij živico
 in tri dobre zalogaje kruha

šel je sinji veter
 na sinjem konju
 sinje ima zobe
 sinjo ima grivo
 sinja ima ušesa

sinjo ima glavo
 sinjo ima kožo
 sinja ima jetra
 sinja ima čreva
 sinje ima noge
 sinji ima rep
 sinja ima kopita

če z vetrom si prišel pojdi z vetrom

srce ti bom z britvijo posekal
 moč ti bom z britvijo presekal
 oči ti bom z britvijo izsekal

če z vetrom si prišel odidi z vetrom

zgorela so mu pogorela mu kopita
 zgorel mu je pogorel mu rep
 zgorele so mu pogorele mu noge
 zgorela so mu pogorela mu čreva
 zgorela so mu pogorela mu jetra
 zgorela mu je pogorela mu koža
 zgorela mu je pogorela mu glava
 zgorela so mu pogorela mu ušesa
 zgorela mu je pogorela mu griva
 zgoreli so mu pogoreli mu zobje
 zgorela so mu pogorela mu usta
 zgorel je in dogorel sinji veter

veter potegne in veter ponese
 dež pade in veter odnese
 sonce vzide in veter utihne
 ogenj gori in veter dogori
 kamen šine in veter zgine
 zemlja zine in veter pogine

BELI Kadar koli se mokri jug potihoma z morja tihotapi,
VETER slutiš, da je beli veter. Visoke vode prav napovedujejo
 južnost in naglico vodnih tokov. Beli veter izvira
 iz morskega drobovja in ne prinaša dež, marveč mučno toplino.

Vlažni so dvorci Erinij v spodnji deželi Hercegovi. Tod blodijo sence nepokopanih. Od tod bije jug in nosi duše brez praznika prislave. Vse počasi gnije in pušča nek zadah, ki, je govoril Andrić, zastruplja človeka, da mu zagreni grižljaj in življenje zagnusi. Veter vrši kot nevidna bolezen in pade nad vse in obstaneš, da bi zginil. Pozabljaš, kar je bilo in vse manj misliš na tisto, kar bo, in se preteklost in prihodnost usedeta v eno. Duše poklanih terjajo praznik prislave in gibljejo morje, da spočno bele vetrove v opomin. Suhi jug je škodljiv, ker suši klice bilk, a ljudem prinaša obilen ulov rib, medtem ko tisti, ki prinaša dež, daje dobro žetev zgornji deželi. Viharni jug, če ni kratkotrajen, zavija ob drugih dneh iz vlažnih dvorcev, prinašajoč zadah poklanih na zadušnice tik pred Postno nedeljo, v veliki tresavici, ki jate rib z morja mečę smrtno v zgornjo deželu Hercegovu.

Ko se mokri jug potihoma z morja tihotapi, spet slutiš, da je beli veter, ki te z njim kliče Eol, v milosti pri blagih Evmenidah, ki vse hitre vetrove razgrajče zavezuje v mehove volov devetakov. Spuščen iz meha z vonjem krvi iz jam, beli veter nosi duše, ker jim kri četudi le za hip, vrača življenjsko moč, da pobesnele nas nesrečnike popadajoč terjajo krvnino, a modri Eol prepušča nas trpljenju, ker jih ne moremo sprejeti v svoje toplo meso, in žile, in z njimi za zmeraj se spojiti, zakaj mednje lahko pridemo zgolj ohlajeni in tako besnijo v belem vetru, pretaplajoč se v sinji veter Nežida, ki zimo in poletje zmede z velikimi deževji in pomanjkanjem vsega, a ob jasnih nočeh prinaša rdečkasto roso, ki vse pomori.

Kadar koli se mokri jug potihoma z morja tihotapi, išče pomiritev duš kakor Evmenide, ki zdavnaj so bile Erinije zle ustvarjene iz kapelj Uranove krvi, ko mu je Hronos s srpom odrezal moda. Erinije preganjajo nas, da zmamljeni od časa ne pozabimo na večnost in maščujemo nepokopanih kri, potem pa, kot Evmenide, dajo blaženo odpuščanje, hoteč spravo krvi. To je usoda sinov.

Prevedel Venó Taufer